कक्षा आठमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरूको चिठी तथा निवेदन लेखन क्षमताको अध्ययन

कृष्ण प्रसाद काफ्ले
त्रि.वि.दर्ता नं.९-२-१५-११६१-२००४
दोस्रो वर्षको क्रमाङ्क : २३३०११४/२०६६

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, शिक्षाशास्त्र सङ्काय, सिन्धुली बहुमुखी क्याम्पस
नेपाली शिक्षा विभागअन्तर्गत स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्षको
नेपा.शि.५९८ पाठ्यांशको प्रयोजनार्थ प्रस्तुत

शोधपत्र

२०७१/२०१५

सिन्धुली बहुमुखी क्याम्पस
नेपाली शिक्षा विभाग

शोधनिर्देशकको सिफारिस पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, शिक्षाशास्त्र सङ्काय, सिन्धुली बहुमुखी क्याम्पस, नेपाली भाषा शिक्षा विभागअन्तर्गत स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्षका छात्र कृष्णप्रसाद काफ्लेद्वारा **कक्षा आठमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरुको चिठी तथा निवेदन लेखन क्षमता**सम्बन्धी अध्ययन शीर्षकको शोधपत्र मेरो निर्देशनमा तयार पार्नु भएको हो । अति परिश्रमपूर्वक तयार पारिएको प्रस्तुत शोध एवम् कार्यबाट म पूर्ण सन्तुष्ट छु र आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि सिफारिस गर्दछु ।

मिति : सन्....

शोधनिर्देशक

उपप्राध्यापक भानुभक्त गुरुङ

स्वीकृति पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, शिक्षाशास्त्र सङ्काय, नेपाली शिक्षा विभाग, सिन्धुली बहुमुखी क्याम्पस, स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्षका छात्र कृष्णप्रसाद काफ्लेले तयार पार्नु भएको **सिन्धुली जिल्लाका कक्षा आठमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरुको चिठी तथा निवेदन लेखन क्षमताको** अध्ययन शीर्षकको शोधपत्र नेपाली भाषा शिक्षा विभाग नेपा.शि.५९८ को प्रयोजनार्थ उपयुक्त देखिएकोले स्वीकृत गरिएको छ ।

मूल्याङ्कन समिति

१. उपप्रा. अर्जुनप्रसाद पौडेल (विभागीय प्रमुख)

२. सहप्रा. डा. यादवप्रकाश लामिछाने (बाह्य परीक्षक)

३. उपप्रा. भानुभक्त गुरुङ (शोधनिर्देशक)

४. उपप्रा. कृष्णप्रसाद निरौला

कृतज्ञताज्ञापन

शोध अध्ययन निरन्तर चलिरहने प्रक्रिया हो । यो एक गहनर अनुसन्धानात्मक कार्य हो । यसका लागि सम्बन्धित विभाग, गुरु, विज्ञ , परिवार सहपाठी सर्बको सहयोग आवश्यक देखिन्छ । यसप्रकार सबैको सहयोगमा पूर्ण हुने यस शोधकार्यका लागि स्वीकृति प्रदान गर्नुहुने विभागीय प्रमुख उपप्रा. अर्जुनप्रसाद पौडेलप्रति कृतज्ञता जाहेर गर्दछु । यसैगरी शोधकार्यमा अति व्यस्तताका बावजुद पनि समय निकालेर यथोचित सल्लाह र मार्गनिर्देश गर्नुहुने आदारणी शोधनिर्देशक गुरु भानुभक्त गुरुङ तथा उपप्रा. कृष्णप्रसाद निरौलाप्रति पनि कृतज्ञता जाहेर गर्दछु ।

प्रस्तुत शोधकार्यमा परिवारजन र सहपाठी मित्रहरुको पनि महत्वपूर्ण सहयोग रहेकोले सबैप्रति धन्यवाद दिन चाहन्छु । समयमै यस शोधकार्यलाई मूर्तता प्रदान गर्न सहयोग पुऱ्याउने आयुशा बुक्सकी प्रोपाइटर इन्दिरा अधिकारी पनि धन्यवादकी पात्र बन्नु भएको छ । अन्त्यमा यसमा भएका त्रुटिहरुप्रति म स्वयम् जिम्मेवार रहेकोले आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि अनुरोध गर्दछु ।

मिति : सन्......

शोधार्थी

कृष्णप्रसाद काफ्ले

शोधसार

शोधशीर्षक : कक्षा आठमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरुको चिठी तथा निवेदन लेखन क्षमताको अध्ययन रहेको छ ।

शोधार्थी : कृष्णप्रसाद काफ्ले

शोधनिर्देशक : भानुभक्त गुरुङ

विभाग/ क्याम्पस : सिन्धुली बहुमुखी क्याम्पस, नेपाली शिक्षा विभाग

शैक्षिक वर्ष : २०६४/२०६६

अध्याय : पाँच

पृष्ठसङ्ख्या :१२+४१+७

समस्याकथन :

सिन्धुली जिल्लाका कमलामाई नगर पालिका वडा नं. ६ स्थित श्री भगवती अङ्ग्रेजी आवासीय उच्च माध्यमिक विद्यालय, श्री सिद्धबाबा अङ्ग्रेजी आवासीय माध्यमिक विद्यालय, सदरमुकाम बाहिरका श्री जनप्रेमी उच्च माध्यमिक विद्यालय स्याङ्ती र श्री बेङ्कटेश्वर उच्च माध्यमिक विद्यालय बाहुनतिल्पुङमा कक्षा आठमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरुको चिठी तथा निवेदन लेखन क्षमता के-कस्तो छ ? नेपाली मातृभाषी र दोस्रो भाषी बिचको लेखनमा के-कस्तो भिन्नता छ ? संस्थागत र सामुदायिक एवम् छात्र र छात्राबिचको लेखन क्षमता के-कस्तोछ ? के-कस्ता सुधारात्मक उपायहरु अवलम्बन गर्न सकिन्छ ? भन्ने जिज्ञासाको खोजी नै यस शोधका समस्याहरु हुन् ।

शोधको उद्देश्य

सरकारी र निजी विद्यालयका विद्यार्थीहरुको चिठी तथा निवेदन लेखन क्षमताको स्थिति पत्ता लगाउनु, छात्र छात्राबिचको तुलनात्मक लेखन क्षमता केलाउनु, नेपाली मातृभाषी र दोस्रो भाषीमा पाइने विशेषता पहिल्याउनु तथ सुधारका सुझावहरु सुझाउनु यस शोधका उद्देश्य हुन् ।

शोधविधि

यस शोधका लागि परीक्षण, मूल्याङ्कन, तुलनात्मक तथा विश्लेषण विधि अपनाइएको छ । विश्लेषणमा नमुनाका रुपमा चयन गरिएका विद्यार्थीहरुबाट परीक्षा लिई प्राप्त उत्तर पुस्तिकाको जाँच गरी विज्ञ तथा शोध निर्देशकबाट सल्लाह सल्लाह लिई प्रतिशताङ्क र तुलनात्मक विधिबाट निष्कर्ष निकाल्ने काम गरिएको छ ।

निष्कर्ष

प्रस्तुत अध्ययनमा ५० जना सरकारी विद्यालयतर्फ र ५० जना निजी विद्यालय तर्फ गरी जम्मा १०० जना जना छात्रहरुको प्रतिशताङ्क स्थिति आधारमा निवेदन लेखन क्षमता सम्बन्धी विश्लेषण गरियो । पाँच श्रेणी निर्धारण गरिएकोमा बहुसङ्ख्य विद्यार्थीहरु ६५ प्रतिशतदेखि ८० प्रतिशत भन्दा माथिसम्म निवेदन लेखनक्षमता भएको पाइन्छन् । यसरी ५० प्रतिशत विद्यार्थीहरुको प्राप्ताङ्क ६५ भन्दा माथि भएबाट कक्षा आठमा अध्ययन अध्यापन गराइने निवेदन लेखनका प्रक्रियागत ढाँचाहरुमा विद्यार्थीहरु स्पष्ट भएको देखिन्छ । सामान्य ढाँचा विषयवस्तु, भाषिक शुद्धता, शैली र शिल्प निवेदन लेखनका केन्द्रीय पक्ष हुन् । यसतर्फ विद्यार्थीहरुमा निवेदन लेखनको अभ्यास भइरहेको कारण उनीहरुमा सामान्य ज्ञान भएको प्रस्तुत अध्ययनले देखाएको छ ।

प्रस्तुत अनुसन्धान अध्ययनमा निवेदन लेखनका उत्तरपुस्तिकाहरुमा अङ्कन गर्दा सामान्य ढाँचा विषयवस्तुको संयोजन, भाषिक शुद्धता र शैली शिल्पजस्ता आधारहरु अवलम्वन गरिएको छ ।

यिनै आधारहरुलाई प्रत्येकमा लागु गर्दा सरकारी विद्यालयका विद्यार्थीहरु भन्दा निजी विद्यालय समूहका विद्यार्थीहरुमा विषयवस्तुको ज्ञान, प्रस्तुतीकरण र भाषिक शुद्धता उच्च रहेको तथ्याङ्कले देखाएको छ । निजी विद्यालय भन्दा सरकारी विद्यालय समूहको छात्र छात्राहरुको नेपाली भाषामा लिखित अभिव्यक्ति क्षमता कमजोर हुनुको पछाडि सरकारी विद्यालयका व्यवस्थित शिक्षण अभ्यासको कमी, विद्यार्थीरुको अत्याधिक भार, अभिभावकहरुले छोराछोरीको पढाइप्रति ध्यान दिन नसक्नु जस्ता कारणहरुलाई कारक तत्वका रुपमा लिन सकिन्छ । त्यसैगरी नेपाली मातृभाषी विद्यार्थीहरु भाषिक शुद्धता र विषयवस्तुको ज्ञानमा सक्षम देखिए पनि विषयवस्तुको ज्ञान सामान्य ढाँचा र शैली शिल्पको क्षमतामा सक्षम देखिए पनि भाषिक शुद्धतामा केही कमजोर देखिन्छन् । छात्र समूहका विद्यार्थीहरुमा भएका विषयगत ढाँचाको ज्ञान छात्रा समूहका विद्यार्थीहरुमा पनि समान्य रुपमा देखिन्छ । छात्रहरुको तुलनामा छात्राहरु पढाइ एवम् लेखाइप्रति आंशिक रुपमा भए पनि संवेदनशील तथा गम्भीर हुन्छन् भन्ने कुरा अनुसन्धान अध्ययनले देखाएको छ ।

तालिका सूची

१. समग्र विद्यार्थीहरुको चिठी लेखन क्षमताको प्रतिशत गणना १६-१७

२. सरकारी विद्यालयका विद्यार्थीहरुको चिठी लेखन क्षमताको प्रतिशत गणना १७-१८

३. निजी विद्यालयका विद्यार्थीहरुको चिठी लेखन क्षमताको प्रतिशत गणना १८-१९

४. नेपाली मातृभाषी विद्यार्थीहरुको चिठी लेखन क्षमताको प्रतिशत गणना १९-२०

५. नेपाली दोस्रो भाषी विद्यार्थीहरुको चिठी लेखन क्षमताको प्रतिशत गणना २०-२१

६. छात्रा विद्यार्थीको चिठी लेखन क्षमताको प्रतिशत गणना २१-२२

७ छात्र विद्यार्थीको चिठी लेखन क्षमताको प्रतिशत गणना २३-२४

८ सरकारी विद्यालयका विद्यार्थीहरुको निवेदन लेखन क्षमताको प्रतिशत गणना २४-२५

९. निजी विद्यालयका विद्यार्थीहरुको निवेदन लेखन क्षमताको प्रतिशत गणना २५

१०. नेपाली मातृभाषी विद्यार्थीहरुको निवेदन लेखन क्षमताको प्रतिशत गणना २६

११. दोस्रो भाषी विद्यार्थीहरुको निवेदन लेखन क्षमताको प्रतिशत गणना २७

१२. छात्रा विद्यार्थीहरुको निवेदन लेखन क्षमताको प्रतिशत गणना २८-२९

१३. छात्र विद्यालयहरुको निवेदन लेखन क्षमताको प्रतिशत गणना ३०-३१

१२.सरकारी र निजी विद्यालयका विद्यार्थीहरुको चिठी तथा निवेदन लेखन क्षमताको तुलना ३४

१३ नेपाली मातृभाषी र दोस्रोभाषी विद्यार्थीहरुको चिठी तथा निवेदन लेखन क्षमताको तुलना ३५

१४ छात्र र छात्राहरुको चिठी तथा निवेदन लेखन क्षमताको तुलना ३७

विषयसूची

सिफारिसपत्र

स्वीकृतिपत्र

कृतज्ञताज्ञापन

शोधसार

तालिकासूची

अध्याय एक

शोधपरिचय

१.१ अध्ययनको पृष्ठभूमि १

१.२ समस्याकथन १-३

१.३ शोधको उद्देश्य ३

१.४ अध्ययनको औचित्य र महत्व ३-४

१.५ अध्ययनको सीमाङ्कन ४-५

१.६ शोधपत्रको रुपरेखा ५

अध्याय दुई

सम्बन्धित साहित्यको पुनरावलोकन तथा पूर्वकार्यको समीक्षा

२.१ पूर्वकार्यको समीक्षा ६-७

२.२ सैद्धान्तिक परिचय ८

२.२.१ चिठी तथा निवेदन लेखनको सैद्धान्तिक परिचय ८

२.२.१.१ पृष्ठभूमि ८-९

२.२.१.२ भाषिक सीप र चिठी तथा निवेदन लेखन ९

२.२.१.२.१ भाषापाठ्यक्रम, भाषापाठ्यपुस्तक तथा लेखाइ सीप ९-११

अध्याय तिन

अध्ययन विधि र प्रक्रिया

३.१ पृष्ठभूमि १२

३.२ जनसङ्ख्या पहिचान १३

३.३ प्रतिनिधि नमुना १३

३.४ सामग्री निर्माण १३-१४

३.५ तथ्याङ्क सङ्कलन १४

३.६ व्याख्या, विश्लेषण र प्रस्तुतीकरण १४-१५

अध्यायव चार

व्याख्या तथा विश्लेषण

४.१ समग्र विद्यार्थीहरुको चिठी लेखन क्षमताको विवरण १६-१७

४.२ सरकारी विद्यायका विद्यार्थीहरुको चिठी लेखन क्षमताको विवरण १७-१८

४.३ निजी विद्यालयका विद्यार्थीहरुको चिठी लेखन क्षमताको विवरण १८-१९

४.४ नेपाली मातृभाषी विद्यार्थीहरुको चिठी लेखन क्षमताको विवरण १९-२०

४.५ दोस्रो भाषि विद्यार्थीहरुको चिठी लेखन क्षमताको विवरण २०-२१

४.६ छात्रा विद्यार्थीहरुको चिठी लेखन क्षमताको विवरण २१-२२

४.७ छात्र विद्यार्थीहरुको चिठी लेखन क्षमताको विवरण २३-२४

४.८ सरकारी विद्यालयका विद्यार्थीहरुको निवेदन लेखन क्षमताको विवरण २४-२५

४.९ निजी विद्यालयका विद्यार्थीहरुको निवेदन लेखन क्षमताको विवरण २५

४.१० नेपाली मातृभाषी विद्यार्थीहरुको निवेदन लेखन क्षमताको विवरण २६

४.११ दोस्रो भाषी विद्यार्थीहरुको निवेदन लेखन क्षमताको विवरण २७

४.१२ छात्रा विद्यार्थीहरुको निवेदन लेखन क्षमताको विवरण २८-२९

४.१३ छात्र विद्यार्थीहरुको निवेदन लेखन क्षमताको विवरण ३०-३१

४.१४ सारांश ३१-३२

४.१५ विभिन्न समूहरुमा चिठी तथा निवेदन लेखन क्षमताको तुलनात्मक स्थिति ३२-३३

४.१५.१ सरकारी र निजी दुबै विद्यालयका विद्यार्थीहरुको चिठी तथा निवेदन लेखन क्षमताको स्थिति ३४-३५

४.१५.२ नेपाली मातृभाषी तथा दोस्रो भाषी विद्यार्थीहरुको चिठी तथा निवेदन लेखन क्षमताको अध्ययन ३५-३६

४.१५.३ छात्र तथा छात्रा विद्यार्थीहरुको चिठी तथा निवेदन लेखन क्षमताको तुलना ३७

अध्याय पाँच

निष्कर्ष,सुझाव तथा उपयोगिता

५.१ निष्कर्ष ३८-३९

५.२ सुझाव ३९-४०

५.३ उपयोगिता ४०

५.३.१ नीतिगत तह ४०

५.३.२ प्रयोगगत तह ४१

५.४ भावी अनुसन्धानका लागि सम्भावित शीर्षकहरु ४१